

Ambrus István

A *ne bis in idem* elve a legújabb európai joggyakorlatban, kitekintéssel a princípium érvényesülésére különböző jogterületek találkozására esetében¹

The *Ne Bis in Idem* Principle in Recent European Practice with an Outlook on the Meeting Points of Different Branches of Law

A ne bis in idem (prohibition of double prosecution, prohibition of double punishment, prohibition of double jeopardy) elvét számos nemzeti, európai és nemzetközi jogi instrumentum is tartalmazza. Általánosságban ezen elv célja annak biztosítása, hogy senkit se lehessen ugyanazon cselekményért több ízben felelősségre vonni és megbüntetni. Ebben a tanulmányban mindenekelőtt az Emberi Jogok Európai Bírósága és az Európai Unió Bírósága gyakorlatában vizsgáltam meg az elv érvényesülését. Utóbbi gyakorlatából a Lada Dániel Bertold-ügyet szükséges kiemelni. Ebben a döntésében a Bíróság kifejtette, hogy a valamely tagállam bírósága által ugyanazon személy más cselekménye vonatkozásában korábban hozott, jogerős büntetőítélet valamely másik tagállamban való figyelembevételének nem lehet az a feltétele, hogy ez utóbbi tagállam bíróságai olyan előzetes elismerésre irányuló különleges eljárást folytassanak le, mint amilyen az alapügy tárgyát képezi. Végül foglalkoztam azzal a kérdéssel, hogy a ne bis in idem elve alkalmazható-e a különböző jogterületekről (például a közigazgatási jogból és a büntetőjogból) származó szankciók viszonylatában.

Kulcsszavak: büntetőjog, compliance, európai jog, kétszeres kockázat, kétszeres értékelés, kétszeres büntetés, közigazgatási jog, ne bis in idem

---

Ambrus István egyetemi docens, ELTE-ÁJK Büntetőjogi Tanszék. E-mail: ambrus.istvan@ajk.elte.hu

¹ A kutatást az NKFI Hivatal 128394. számú PD_18 posztdoktori kiválósági programja támogatta.

The ne bis in idem (prohibition of double prosecution, prohibition of double punishment, prohibition of double jeopardy), principle is included in many national, European and international legal instruments. In general, the objective of this principle is to ensure that no one is prosecuted or punished for the same act more than once. In this study, I examine the application of the ne bis in idem principle in the practice of the European Court of Human Rights and the Court of Justice of the European Union. In the jurisprudence of the European Court of Justice, the Lada case needs to be highlighted. The question referred to the Court of Justice in this case concerns the compatibility with the ne bis in idem principle of a procedure 'for recognition of the validity' in a Member State of a final decision taken in criminal proceedings brought in another Member State. Finally, I deal with the issue whether the ne bis in idem principle could be applied to sanctions in different branches of law (e.g. administrative law and criminal law).

Keywords: administrative law, criminal law, compliance, double jeopardy, double prosecution, double sanction, European law, ne bis in idem

Bevezetés

A *ne bis in idem* (korábbi szerzőknél: *non bis in idem*; jelentése: a kétszeres értékelés tilalma) régtől fogva érvényesülő, garanciális jelentőségű büntetőjogi – anyagi és eljárásjogi szempontból egyaránt nagy jelentőséggel bíró – alapelv. Elementáris relevanciája abban a jogállami gondolatban ragadható meg, hogy az állam büntetőigénye érvényesítésének korlátot szabjon: nevezetesen, hogy a büntetőjogi felelősség kérdésében történő döntésre, egyazon elkövetővel szemben, ugyanazon cselekménye miatt – a rendkívüli jogorvoslati eljárások esetétől eltekintve – csupán egyetlen ízben kerülhessen sor, illetve az egyszer már figyelembe vett szempont ismételtelen ne juthasson önálló jelentőséghez a büntetés kiszabásánál. (Gellér, 2009:115–149)

Az e princípium kapcsán olvasható szakirodalmi vizsgálódások általában arra hívják fel elsőként a figyelmet, hogy nem ugyanazt jelenti a kétszeres (többszörös) eljárás és elítélés (*prohibition of double prosecution*), mint a kettős (vagy többszöri) szankcionálás (*prohibition of double punishment*). Előbbit a büntető eljárásjogi irodalom általában a *res iudicata* kitétele alatt szokta megjeleníteni és tárgyalni. Utóbbi pedig a szankciótani munkákban jut elméleti és gyakorlati jelentőséghez. Emellett kiemelhető, hogy a kérdéskör a hazai (és általában a kontinentális) jogi berendezkedés mellett kisebb jelentőséggel bíró aspektusokkal is rendelkezhet az angolszász büntető eljárásjogi szisztémában (*prohibition of double jeopardy*).

Az alapelvről megállapítható, hogy az ugyan korábban is gyakran tárgyalt kérdésköre volt a büntetőjogi (és emellett az alkotmányjogi) munkáknak, napjainkban azonban kifejezetten reneszánszát éli annak vizsgálata. Ez nemzetközi síkon az Emberi Jogok Európai Bírósága, illetve az Európai Unió Bírósága olykor földrengésszerűen változó, vonatkozó új gyakorlatának, (Gellér, 2018) míg hazai viszonylatban egyrészt az elv Alaptörvénybe emelésének, másrészt az Alkotmánybíróság vonatkozó, alapvetően

újszerű hozzáállásának² tulajdonítható. Jelen munkában teljes körű áttekintésre ugyanakkor természetesen nem törekedhettem. Ehelyett, a *ne bis in idem* elv szempontjából legfontosabb hazai sarokpontok kiemelését követően, a strasbourgi és luxemburgi bíróságok legújabb gyakorlatát vettem górcső alá, utóbbi körből különös figyelemmel két magyar vonatkozású ügyre, a Balogh- és a Lada Dániel Bertold elleni büntetőeljárásra. Összevettem továbbá az említett ügyekben született döntések meghozatalakor, illetve az azóta hatályban lévő, releváns uniós és hazai jogi szabályozást, valamint a kapcsolódó belső jogalkotást. Végül, a *ne bis in idem* egyik leginkább neuralgikus kérdését, a különböző jogterületek (így közigazgatási jog, munkajog, polgári jog, büntetőjog stb.) szabályozása alapján alkalmazott szankciók viszonylatában vizsgáltam meg, hogy ilyen relációban lehet-e szó a *ne bis in idem* elv érvényesüléséről. A tanulmány összegzőként a jövőben figyelembevételre igénylő jogalkotási és jogalkalmazási szempontokkal zárul.

A hazai joghelyzet

A *ne bis in idem* elve – miként azt Gellér Balázs nemzetközi büntetőjogi monográfiájában kifejezetten kiemeli – minden jelentős jogrendszerben megtalálható. (Gellér, 2009:115) Hazai viszonylatban ugyanakkor, legalábbis ami az explicit alkotmányos szabályozást illeti, arra egészen a legújabb időszakig várni kellett. A korábbi Alkotmány ugyanis még nem szólt az elvről, az csupán Magyarország Alaptörvényének XXVIII. cikk (6) bekezdésében került megszövegezésre. Eszerint „A jogorvoslat törvényben meghatározott rendkívüli esetei kivételével senki nem vonható büntetőeljárás alá, és nem ítéltethető el olyan bűncselekményért, amely miatt Magyarországon vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más államban törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték.” (Részletesebben lásd: Karsai, 2016)

E definíció mindenekelőtt utal arra, hogy az alapelv csupán a rendes bírósági eljárások viszonylatában tekinthető irányadónak. Ugyanakkor például perújítás vagy felülvizsgálat kapcsán az elv nem alkalmazható, amit a döntés véglegességének (megváltoztathatatlanságának) jelentős – ám jogállamilag egyértelműen indokolt – korlátjaként lehet említeni. Lényeges eleme az alaptörvényi szabályozásnak, hogy az nem csupán az ismételt hazai elítélést, hanem az újabb, nemzetközi vagy uniós jogon alapuló üldözést is gátolhatja.

Az alkotmányos szabályozás büntetőeljárásbeli lecsapódását a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 4. § (3) bekezdése jelenti, amelynek értelmében: „Büntetőeljárás nem indítható, illetve a megindult büntetőeljárást meg kell szüntetni, ha az elkövető cselekményét már jogerősen elbírálták, kivéve a rendkívüli jogorvoslati eljárások és egyes különleges eljárások esetét.”

E szabályozás aláhúzza azt a már a korábbi jogirodalomban is megfogalmazott követelményt, hogy a *res iudicata* elve kizárólag a tettazonosság (Tóth, 2001; Tóth, 2017) (büntető anyagi jogi terminológia szerint: alaki bűnhalmazat) fennállása esetén lehet irányadó. Egy cselekménnyel valósul meg több bűncselekmény – tehát alaki

² Lásd 8/2017. (IV. 18.) AB határozat és (Ambrus, 2017).

halmazat létesül –, ha az elkövető valamely törvényi tényállásban írt elkövetési magatartást egyetlen ízben tanúsítja, oly módon azonban, hogy e cselekmény egyidejűleg egy másik tényállásban írt magatartásnak vagy magatartásrésznek is megfelel, vagy ugyanazon tényállásban foglalt elkövetési magatartást meríti ki egyidejűleg – legalább részben³ – többször. Alaki halmazat úgy is létrejöhet, hogy a kettő (vagy több) bűncselekmény a maga egészében ugyanazon elkövetési magatartás tanúsításával valósul meg, de úgy is, hogy az elkövetési magatartás egyes mozzanatai mindkét bűncselekménynek a sajátjai, míg más mozzanatok az egyik, megint más történések a másik bűncselekmény törvényi tényállásának keretein kívül esnek.⁴ Az alaki halmazat kereteit tehát törvényi tényállásban írt elkövetési magatartás határozza meg. Amint az teljes egészében kifejtésre került, a következő cselekménymozzanat – még ha a korábbival szoros kontinuitásban is van – anyagi halmazatban lesz megállapítandó.⁵ Anyagi halmazat esetén tehát az elkövető több olyan – akár azonos, akár különböző – törvényi tényállás keretei közé illeszkedő magatartást tanúsít, amelyeknek közös momentuma/metszete nincsen.

Az alaki és az anyagi bűnhalmazat közötti – mind minősítési, mind jogkövetkezménybeli – megkülönböztetés alapját kezdetben az a gondolat adta, hogy az az elkövető, aki egyetlen cselekménnyel realizál több bűncselekményt, nyilvánvalóan kevésbé büntetést érdemlő, mint aki ezt több magatartásával viszi véghez, mert a többszöri elkövetés többszöri elhatározást, tipikusan nagyobb elszántságot tételez fel az elkövető részéről, indokolt tehát utóbbi súlyosabb büntetéssel fenyegetése. A 20. század derekára tehát a magyar büntető jogtudományban kikristályosodott az a nézet, amely szerint egy cselekménnyel ugyanúgy megvalósítható több bűncselekmény, mint többel, ezért az alaki és az anyagi halmazat között anyagi jogi szempontból különbséget tenni nem szabad. (Ambrus, 2016)

Az alaki és az anyagi bűnhalmazat közötti megkülönböztetésből – eljárásjogi alapon – számos lényeges eltérés is adódik, ami arra vezethető vissza, hogy míg az alaki halmazat értékelésekor a már említett tettazonosság körében mozog a bíróság, addig anyagi halmazatnál különböző életbeli eseményeket is értékelés alá kell vonnia. E megkülönböztetés az alábbiakban foglalható össze:

- a) az ügyek elkülönítésének (Be. 147. §) alaki halmazat esetén nem lehet helye;
- b) alaki halmazat esetén annak látszólagos vagy valóságos volta kizárólag a bűnösség kérdésében történő döntés; ezzel szemben anyagi halmazat esetén, ha annak látszólagossága mellett dönt a bíróság, a háttérbe lépő cselekmény viszonylatában külön felmentő rendelkezést (Be. 566. §) kell hoznia (és ugyanígy jár el

³ Így alaki halmazat jön létre természetesen akkor is, ha például az elkövető egy petárdát dob a két sértetthez, amelynek felrobbanása folytán egyikük súlyos testi sérülést szenved el, míg a másiknál ez – az elkövetőn kívül álló okból – elmarad. Ilyenkor egy rendbeli befejezett és egy rendbeli kísérleti stádiumban rekedt súlyos testi sértést kell az elkövető terhére megállapítani.

⁴ E vonatkozásban hasonlóan (Roxin, 2003:817)

⁵ A joggyakorlatban ezzel egyezően Fővárosi Bíróság 26.Bf.XIV.9605/2006/4., Szegedi Ítéletábla Bf.I.33/2012/7.

- az ügyész a nyomozás során: az általa nem megállapíthatónak tartott bűncselekmény relációjában külön határozatban dönt a nyomozás megszüntetése felől);⁶
- c) amennyiben az első fokon valóságos alaki halmazatban értékelt bűncselekményeket a másodfok látszólagos halmazatként értékeli (vagy fordítva), harmadfokú eljárásnak nincs helye; az anyagi halmazat kapcsán ugyanilyen esetben fellebbezni lehet a harmadfokú bírósághoz (Be. 615. §);⁷
- d) a pótmagánvádas eljárás (Be. CV. Fejezet) megindítását alaki halmazat kapcsán nem akadályozza, ha az ügyész csak egy bűncselekmény miatt hozott megszüntető határozatot; anyagi halmazat esetén ilyenkor viszont csak a megszüntetéssel érintett bűncselekmény viszonylatában terjeszthető elő a vádindítvány.⁸

A *res iudicata* (ítélt dolog) idézett törvényi megfogalmazása kapcsán kiemелendő még, hogy a törvény nem „bűncselekményről”, hanem csupán „cselekményről” beszél. Ebből fakadóan pedig, elvi síkon, nem kizárólag a korábbi büntetőjogi felelősségre vonás képezheti akadályát a későbbi eljárás megindításának, hanem más – például szabálysértési jogi – elmarasztalás is. Ami pedig a korábbi büntetőjogi elítélést illeti, a kérdéskörrel a Kúria is foglalkozott. Így újabban, a BH 2016. 51. II. számon közzétett eseti döntésében kimondta, hogy: „A próbára bocsátást alkalmazó jogerős határozatban elbírált cselekmény itélt dolog, amely a próbára bocsátást megszüntető és büntetést kiszabó ítéletben nem minősíthető át, még a törvény időbeli hatályára vonatkozó rendelkezés alapján sem. A próbára bocsátás megszüntetését kimondó eljárásban a bűnösség ismételt kimondása nem lehetséges, csupán a büntetését kell kiszabni a próbára bocsátással elbírált cselekmény miatt, ezért a minősítés kötelező érintetlenül hagyása ebben az esetben nem eredményezi az elkövetéskor és az elbíráláskor hatályos büntető jogszabályok tiltott »kombinatív« alkalmazását.” A büntetőjogi intézkedésként szabályozott próbára bocsátás kapcsán tehát levonta a megfelelő eljárásjogi konzekvenciákat, nevezetesen, hogy a már kétséget kizáróan bizonyított bűnösséggel megvalósított deliktum kapcsán

⁶ A Kúria megfogalmazása szerint „[h]a a terhelt ellen anyagi bűnhalmazatban álló bűncselekmények miatt emelnek vádat, és a bíróság nem állapítja meg a bűnösséget valamennyi bűncselekményben, azon bűncselekmények miatt, amelyeket a bűnösség köréből kirekesztett, felmentő rendelkezést kell hozni. Ellenben az alaki halmazatot képező bűncselekmények körének szűkítése a bűncselekmény minősítésének fogalmába tartozik, ezért felmentő ítéleti rendelkezésnek nincs helye”. Lásd BH 2014. 130. III.

⁷ Erre a Legfelsőbb Bíróság 1/2007. Büntető Kollégiumi véleményének B) II. 1. a) pontja mutatott rá, amely szerint „[a] harmadfokú eljárás lehetőségét lényegileg a másodfokú bíróság határozatának a bűnösség körében eltérő rendelkezése teremti meg. Értelemszerűen nincs helye harmadfokú eljárásnak, ha a vád tárgyává tett tények teljes körű értékelése mellett az elsőfokú bíróság ítéletének felmentő rendelkezése minősítésbeli tévedésen alapszik – például az alaki halmazat látszólagosságát megállapítva a cselekmény egységes minősítése helyett felment –, a másodfokú bíróság pedig – valóságos alaki halmazat megállapítását látva szükségesnek – a cselekmény törvényes minősítése helyett bűnösséget állapít meg abban a körben, amelyben az elsőfokú bíróság felmentő rendelkezést hozott”.

⁸ A BKv 90. I. 5. pontja szerint „[a]nyagi halmazat esetében nem felel meg a törvényes vád követelményének, ha a sértett olyan cselekmények miatt is vádindítványt nyújt be, amelyekkel kapcsolatban korábban nem született elutasító (megszüntető, részbeni mellőzésről szóló) határozat. Ha a feljelentés szerint alaki halmazatban álló több bűncselekményről van szó, nincs jelentősége annak, hogy a nyomozó hatóság (ügyész) csak egy bűncselekmény vonatkozásában hoz elutasító vagy megszüntető határozatot. Anyagi halmazatnál azonban, ha a megszüntetés csak egy bűncselekményre vonatkozik, pótmagánvádelmesítésére csak emiatt van lehetőség, míg a többi vonatkozásában a nyomozó hatóságtól újabb határozat hozatalát kell kezdeményezni”.

ismételt bűnösség megállapítása nem lehetséges, így a bíróság feladata ilyenkor kizárólag a büntetéskiszabásra korlátozódik.

A Debreceni Ítéltábla legújabbban az adóigazgatási eljárás keretében kiszabható adóbírság, illetve ugyanezen cselekmény miatt, büntetőeljárás keretében kiszabott pénzbüntetés viszonylatában elemezte a *ne bis in idem* elvét.⁹

Ami pedig a *ne bis in idem* hazai alkotmányos gyakorlatát illeti, kiemelhető, hogy az Alkotmánybíróság a 2010-es években több, nagy jelentőségű határozatában is foglalkozott a kérdéssel. Így a 33/2013. (XI. 22.) AB határozat kimondta, hogy „senki nem vonható büntetőeljárás alá, és nem ítéltető el olyan bűncselekményért, amely miatt Magyarországon vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más államban törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték. Az alkotmányos rendelkezés a »res iudicata«, valamint a »ne bis in idem« elvek összekapcsolásán keresztül egy relatív eljárási akadályt fogalmaz meg az elbírált, büntetendő cselekmények tekintetében”. Még nagyobb jelentőséggel bírt – és a különböző jogterületekről származó szankciók összevetéséről szóló fejezetben még érintendő – döntés volt a már említett, a 8/2017. (IV. 18.) AB határozat. Ebben a taláros testület megállapította, hogy az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény 43. § (1) és (4) bekezdésének alkalmazása során az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből és XXVIII. cikk (6) bekezdéséből, a jogbiztonság elvéből, valamint a kétszeres eljárás alá vonás és büntetés tilalmából eredő alkotmányos követelmény, hogy ha állatkínzás vétsége vagy büntette miatt büntetőjogi felelősség megállapításának van helye, vagy a büntetőjogi felelősség kérdésében már jogerős marasztaló döntés született, akkor ugyanazon tényállás alapján indult állatvédelmi hatósági eljárásban, ugyanazon jogellenes cselekmény miatt állatvédelmi bírság kiszabása ugyanazon személlyel szemben nem lehetséges. Az ügyben a kiskutyákkal végző elkövetőt előbb az állatvédelmi hatóság állatvédelmi bírsággal sújtotta, majd a később megindult büntetőeljárásban a bíróság – büntetőjogi szankcióként – pénzbüntetést szabott ki vele szemben. Ezzel a megoldással tehát az AB a kétszeres értékelés tilalmának tágabb körű értelmezését fogadta el. Véleményem szerint ugyanakkor indokolt lett volna tovább is mennie abba az irányba, hogy a jogalkotó figyelmét is határozottan ráirányítsa a jelzett problémára. Ameddig ugyanis a közigazgatási és a büntetőeljárások, valamint ezek szankcióinak egymáshoz való viszonya nem rendeződik, a jogalkalmazásban könnyen gyakorlati nehézségek és zavarok léphetnek fel. Erre a kérdéskörre lentebb még visszatérek.

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) és az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) joggyakorlata

A *ne bis in idem* nemzetközi jogi szabályozása körében – mint minden emberi jogi vonatkozású kérdésben – az EJEE-t szükséges elsősorban kiemelni. Az eredeti római egyezmény a kétszeres értékelés tilalmának elvét ugyan még nem tartalmazta, a 7. Kiegészítő

⁹ ÍH 2019. 1.

Jegyzőkönyv 4. cikke ugyanakkor már akként rendelkezik, hogy: „Ha valakit egy állam büntető törvényének és büntető eljárási törvényének megfelelően egy bűncselekmény kapcsán már jogerősen felmentettek vagy elítéltek, e személlyel szemben ugyanennek az államnak az igazságszolgáltatási szervei ugyane bűncselekmény miatt nem folytathatnak büntető eljárást, és vele szemben abban büntetést nem szabhatnak ki.” E megfogalmazás ugyan jelentősen cizellált szabályozást tartalmaz abból a szempontból, hogy nem csupán általánosságban „elítélésről” beszél, hanem kifejezetten rögzíti, hogy nem csupán a jogerős elítélés, hanem a jogerős felmentés is generalja a *ne bis in idem* beálltát. Szintén jelentős, hogy *explicite* kiemeli mind a megkettőzött eljárások, mind a büntetések tilalmát. Hátránya ugyanakkor, hogy lokális marad, hiszen kizárólag „ugyanennek az államnak” az eljárásáról szól, annak tehát az idézett definíció értelmében elvileg semmilyen akadálya nem lenne, hogy ugyanazon elkövető ugyanazon tettét két (vagy több) különböző állam is üldözze, elítélje és büntetéssel sújtsa. Ez a megoldás azonban a bűnözés egyre inkább határokon átívelő jellegűvé válására figyelemmel, és kifejezetten az európai térségben természetesen nem vezethet kielégítő eredményre.

Az EJEE alapján ítélkező EJEB számos esetben foglalkozott a kétszeres értékelés tilalmának elvével. Az Európai Emberi Jogi Bíróság több ítéletében is foglalkozott az egység és többség kérdésével. A *Gradinger v. Austria*-ügyben (1995) az osztrák kérelmezőt közúti baleset okozásáért ítélték el. Az eljárás során megállapítást nyert, hogy bár a kérelmező alkoholt fogyasztott a baleset előtt, annak mértéke nem haladta meg a szabálysértési szintet, ezért az ittasság súlyosító körülményként nem volt figyelembe vehető. Nem sokkal később, államigazgatási eljárás keretében a hatóság ugyanakkor mégis megállapította, hogy a kérelmező véralkoholszintje valószínűleg meghaladta a szabálysértési értékhatárt (a korábban megállapított alacsonyabb értéket a hatóság a baleset és a vérvétel között eltelt idővel magyarázta), ezért Gradinger úrral szemben – a megfizetés elmulasztása esetén elzárásra átváltoztatható – pénzbírságot szabott ki. Az EJEB elmarasztalta Ausztriát, mivel az bár különböző törvényi tényállások és különböző vizsgálati eredmények alapján, de ugyanazon cselekmény miatt folytatott le a kérelmezővel szemben két eljárást. Az ügy valójában a *ne bis in idem* elv megsértését jelenti.

Az *Oliveira v. Svájc* (1998) esetben a kérelmezőt gondatlanságból elkövetett és személyi sérüléssel járó közúti baleset okozásáért marasztalták el két külön eljárásban: az egyikben gondatlan gépjárművezetés, a másikban gondatlanságból okozott testi sértés miatt. A Bíróság szerint a kérelmező cselekménye az alaki halmazat (*concurso idéal d'infractions*) egyik tipikus esetének tekinthető (egy cselekménnyel két bűncselekményt valósított meg) és mivel a hatóságok ezt a két külön bűncselekményt bírálták el külön eljárásokban, Svájc nem sértette meg a kétszeri elítélés tilalmát.

A *Franz Fischer v. Ausztria*-ügyben (2001) a Bíróság megkísérelte a Gradinger, illetve a Oliveira ügyekben képviselt álláspontjának összehangolását. A kérelmezőt az osztrák Közlekedési Törvény alapján ittas járművezetéssel elkövetett halálos gázolás miatt pénzbírságra, majd a Büntető Törvénykönyv alapján cserbenhagyás miatt 6 hónap letöltendő szabadságvesztésre ítélték el. Az EJEB elmarasztalta Ausztriát az EJEE Hetedik jegyzőkönyv 4. cikkének megsértése miatt, rámutatva, hogy a cikk helyes értelmezése nem az „ugyanazon a bűncselekmény” hanem az „ugyanezen elkövetési magatartás” miatti ismételt elítélést tilalmazza. „Vagyis ez idő szerint önmagában attól, hogy valaki

egy cselekménnyel két törvényi tényállást is megvalósít, még nem marasztalható el két, egymástól időben elkülönült eljárásban.” (Gellér–Ambrus, 2019:488–491)

A *Sergey Zolotukhin v. Oroszország*-ügyben (2009) a kérelmezőt egy szigorúan őrzött katonai létesítménybe történő behatolás kapcsán kihallgatás céljából egy rendőrszerepbe vitték, ahol az ittas kérelmező sértegetni kezdte az ott dolgozókat, illetve megkísérelte elhagyni a hatóság épületét, ezért megbilincseltek. A rendbontás miatt jegyzőkönyvet vettek fel, majd a kérelmezőt átszállították a körzeti rendőrszerepre. Mind a jegyzőkönyv felvétele, mind az átszállítás során a kérelmezőt továbbra is fegyelmetlenül magatartást tanúsított, és életveszélyesen megfenyegette az eljáró hivatalos személyeket. A fenti cselekmények miatt a kérelmezőt államigazgatási eljárásban háromnapos elzárásra, büntető-eljárásban pedig a büntetőtörvénybe ütköző, hivatalos személlyel szembeni fenyegetés miatt ítélték el. Az EJEB kimondta, hogy az azonos tényálláson vagy az alapjában véve azonos tényeken alapuló cselekmények miatti kétszeri eljárás az EJEE Hetedik jegyzőkönyv 4. cikkének megsértését jelenti. (Gellér–Ambrus, 2019:488–491)

Legújabbban tovább cizellálta a kérdést az EJEB az A és B v. Norvégia (2016) ügyében. Ebben kifejtette, hogy a tényállás azonossága olyan konkrét ténybeli körülmények együttesét jelenti, amelyek ugyanazon jogsértővel kapcsolatosak, valamint időben és térben elválaszthatatlanul kötődnek egymáshoz.

Az Európai Unió szabályozása és az Európai Unió Bíróságának gyakorlata

Az EU vonatkozó szabályozása körében két instrumentumot is indokolt kiemelni. Így a Schengeni Végrehajtási Egyezmény (a továbbiakban: SVE) 54. cikke kimondja, hogy: „Az ellen a személy ellen, akinek a cselekményét a Szerződő Felek egyikében jogerősen elbírálták, ugyanazon cselekmény alapján nem lehet egy másik Szerződő Fél területén büntetőeljárást indítani, amennyiben elítélés esetén a büntetést már végrehajtották, végrehajtása folyamatban van, vagy az ítélet meghozatalának helye szerinti Szerződő Fél jogszabályainak értelmében azt többé nem lehet végrehajtani.” Ez a szabályozás már mindenképpen az EJEE idézett rendelkezése továbbfejlesztésének tekinthető, lévén nem csupán egyazon államon belül, hanem már valamennyi, az SVE-ben részes állam viszonylatában irányadónak tekinti a *ne bis in idem* elvét. Ezen megoldás tehát már egyértelműen az európai régió számos országa között létrejött, magasabb fokú egymás büntetőeljárása iránti bizalmat jelzi, lévén előírja, hogy a részes országok akkor sem indítanak egy például saját hatóságuk által elfogott elkövetővel szemben büntetőeljárás, ha a szóban forgó tettet már egy másik schengeni állam jogerősen elbírált. Ez a megoldás persze számos problémát felvet, hiszen feltételeznék az egyes tagállami szabályok erőteljesebb közelítését, amelynek hiányában egyértelműen számítani kell egy sajátos „forum shopping” jelenségre, tehát arra, hogy a bűnelkövetők aszerint fognak szinte „válogatni” az egyes, elkövetéssel érintett államok között, hogy lebukásuk esetén hol kaphatják a legkisebb mértékű büntetést.

A másik, alapvető jelentőségű rendelkezést az EU Alapjogi Chartájában találhatjuk meg. Annak 50. cikke szerint – amely „A kétszeres eljárás alá vonás és a kétszeres

büntetés tilalma” címet viseli –, az SVE-hez képest lakonikusabban, csupán annyit rögzít, hogy: „Senki sem vonható büntetőeljárás alá és nem büntethető olyan bűncselekményért, amely miatt az Unióban a törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték.” A rövidebb megfogalmazás ellenére ugyanakkor a chartabeli előírás teljességre törekszik: az egész EU-ra kiterjeszti ugyanis az elv érvényesülésének hatókörét.

Az Európai Unió Bíróságának kiterjedt joggyakorlatát Gellér Balázs kiváló tanulmányában részletesen bemutatta. (Gellér, 2018) Ezért ehelyütt – utalva a legfontosabb ügyekre¹⁰ – két kapcsolódó eset bemutatására koncentrálok csupán.

Az első, úgynevezett *Balogh*-ügyben¹¹ az Európai Bíróság a bűnügyi költség viselése kapcsán fejtette ki álláspontját a *ne bis in idem* viszonylatában. Rögzítette azokat a szempontokat, amelyek alapján a bűnügyi költség megfizetésére, avagy az az alóli mentesülésre utaló, más tagállambeli bírósági döntés elismerésére tarthat igényt. A másik – a jelen tanulmány alapjául szolgáló tudományos előadás központi kérdéseként szolgált – *Lada Dániel Bertold*-ügyben¹² a Szombathelyi Törvényszék folyamodott az EU Bíróságához előzetes döntéshozatali eljárás érdekében. Lada Dániel Bertold magyar állampolgárt a *Landesgericht Wiener Neustadt* (bécsújhelyi regionális bíróság, Ausztria) a 2016. január 8-án kelt jogerős ítéletével nagyobb értékű dologra elkövetett betöréses lopás kísérletének vétsége miatt 14 hónap szabadságvesztésre ítélte. Ez a bíróság megállapította, hogy 11 hónapot a vádlott a büntetésből letölteni köteles, míg a szabadságvesztés 3 hónapnyi részének végrehajtását felfüggesztette. A Szombathelyi Törvényszék ez alapján a következő két kérdést intézte az Európai Bírósághoz:

„1) Az Európai Unió működéséről szóló Szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 67. és 82. cikkének rendelkezéseit úgy kell-e értelmezni, hogy azok kizárják a nemzeti jogszabályon nyugvó, a külföldi ítélet érvényének hazai „elismerésére”, transzformálására irányuló nemzeti büntető eljárás, vagy más eljárás lefolytatását – amely által a külföldi ítéletet olyannak kell tekinteni, mintha azt a hazai bíróság hozta volna – azon terhelt vonatkozásában, akinek a büntető ügyét a külföldi ítélettel az Európai Unió egy másik tagállamának nemzeti bírósága már jogerősen és véglegesen elbírálta?

2) A[...] „ne bis in idem” elvével – a Tanács 2008. július 24-i 2008/675/IB kerethatározata fényében – vajon összeegyeztethető-e egy uniós tagállamban – jelesül más tagállamban, ugyanazon személy ugyanazon cselekménye vonatkozásában – lefolytatott és véglegesen lezárt büntető eljárás kapcsán a külföldi elítélés magyarországi „érvényének elismerése érdekében” a magyar 1996. évi XXXVIII. törvény 46. § -ától a 48. § -áig terjedő szabályozáson nyugvó eljárás, amely ténylegesen nem a határozat végrehajtására, hanem annak jövőbeli büntető eljárásokban való figyelembevételének megalapozására irányul?”

¹⁰ Lásd mindenekelőtt: a C-187/01. sz. és C-385/01. sz. Gözütök és Brügge egyesített ügyek [ECLI:EU:C:2003:87] a C-436/04. sz. van Esbroeck-ügy [ECLI:EU:C:2006:165], a C-367/05. sz. Kraaijenbrink-ügy [ECLI:EU:C:2007:444], a C-288/05. sz. Kretzinger-ügy [ECLI:EU:C:2007:441], a C-297/07. sz. Bourquain-ügy [ECLI:EU:C:2008:708], a C-261/09. sz. Mantello-ügy [ECLI:EU:C:2010:683], a C-617/10. sz. Akerberg Fransson-ügy [ECLI:EU:C:2013:105], a C-398/12. sz. M-ügy [ECLI:EU:C:2014:1057], a C-524/15. sz. Menci-ügy [ECLI:EU:C:2018:197], a C-537/16. sz. Ricucci-ügy [ECLI:EU:C:2018:193].

¹¹ C-25/15 sz. Balogh István-ügy [ECLI:EU:C:2016:423].

¹² C-390/16. sz. Lada Dániel Bertold-ügy [ECLI:EU:C:2018:532].

Az Európai Bíróság döntésében kifejtette, hogy: „Az Európai Unió más tagállamaiban hozott ítéleteknek egy új büntetőeljárásban való figyelembevételéről szóló, 2008. július 24-i 2008/675/IB tanácsi kerethatározatot – az EUMSZ 82. cikkel összefüggésben – úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az, hogy a valamely tagállam bírósága által ugyanazon személy más cselekménye vonatkozásában korábban hozott, jogerős büntetőítélet valamely másik tagállamban való figyelembevételének az legyen a feltétele, hogy ez utóbbi tagállam bíróságai olyan előzetes elismerésre irányuló különleges eljárást folytassanak le, mint amilyen az alapügy tárgyát képezi. Ebből fakadóan tehát további, különleges eljárás kikötésének a nemzeti jogi szabályozásban a más tagállambeli döntés elismerése érdekében nem lehet helye.”

A kapcsolódó hazai szabályozás egyébként hamar levonta az Európai Bíróság gyakorlatának konzekvenciáit. A nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvény 5. § (1) bekezdése korábban ugyanis úgy rendelkezett, hogy: „Ha ez a törvény másként nem rendelkezik, a jogsegély iránti megkeresés akkor teljesíthető vagy terjeszthető elő, ha a cselekmény mind a magyar jog, mind a külföldi állam joga szerint büntendő.” Elementáris előfeltételként írta tehát elő az úgynevezett kettős inkriminációt, vagyis hogy elismerésnek csak annyiban lehet helye, ha az adott magatartást mindkét részes fél büntetőjoga szankcióval fenyegeti. Ebből fakadóan – egészen 2017. december 31. napjáig – az említett törvény 47. §-a részletszabályként rögzítette, hogy:

„(1) A külföldi bíróság jogerős ítélete a magyar bíróság ítéletével azonos érvényű, ha az elkövetővel szemben külföldön folyamatban volt eljárás, valamint a kiszabott büntetés, illetve alkalmazott intézkedés nem ellentétes a magyar jogrenddel.

(2) Ha a magyar joghatóság alá tartozó személy cselekményét külföldi bíróság már elbírálta, és a külföldi bíróság nem a magyar hatóságok feljelentése alapján vagy a büntetőeljárás átadása folytán járt el, a büntetőeljárás megindításáról a legfőbb ügyész határoz. Ebben az esetben a külföldön végrehajtott büntetést, előzetes fogvatartást, valamint házi őrizetet a magyar bíróság által kiszabott büntetésbe be kell számítani.

(3) Ha a magyar bíróság a külföldi ítélet érvényét elismerte, úgy kell tekinteni, hogy a cselekményt a magyar bíróság jogerősen elbírálta.”

Ekkoriban mondta ki a Kúria 9/2017. számú büntető elvi döntésében, hogy: „A nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvény (Nbjt.) rendelkezései nemzetközi megállapodáson alapulnak, amelyre tekintettel a részes államok a saját jogrendszerük szerint járnak el, és hoznak döntést, egy másik, érintett részes állam pedig szintén a saját jogrendjének megfelelően rendelkezik a külföldi bíróság döntésének elismeréséről. Ez utóbbi során nemzetközi jogi kötelezettség a szerződő felek számára egymás szuverén jogrendszerének kölcsönös tiszteletben tartása, ezen belül az is, hogy az átalakított határozat rendelkezései a lehető legnagyobb mértékben megfeleljenek a külföldi bíróság rendelkezéseinek.”

Az említett Balogh-ügy után ugyanakkor lépett a hazai jogalkotás. A 2017. évi XXXIX. törvény, 2018. január 1. napjától kezdődő hatállyal azt rögzítette az Nbjt. 47. § (2) bekezdésében, hogy „[e] cím rendelkezéseit az Európai Unió tagállamának bírósága által hozott ítéletre nem lehet alkalmazni”. Ebből fakadóan tehát a vonatkozó rendelkezések a jövőben már csak az EU-n kívüli, harmadik ország államával kapcsolatos jogviszonyokban alkalmazhatóak. Az EU kapcsán immár az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény 109. § (1) bekezdése alkalmazható ebben a körben kizárólag. Eszerint: „Ha e törvény nem tesz kivételt,

a büntetőügyben hozott tagállami ítélet a magyar bíróság ítéletével azonos érvényű, és azt a tagállami ítélet meghozatalát követően indult büntetőeljárásban az eljáró bíróság, ügyészség és nyomozó hatóság figyelembe veszi.” Az említett § (3) bekezdés b) pontja is kiemeli ugyanakkor, hogy „[n]em vehető figyelembe a tagállami ítélet, ha a figyelembevétel sértené a kettős büntethetőség elvét”. Így a korábbi szabályozás ezen aspektusa nem változott lényegesen, jóllehet a tagállamok közötti magasabb fokú bizalom megteremtése akár az ezen elvtől való jövőbeli eltekintést is lehetővé tehetné.

Így *de lege ferenda* elismerésre kerülhetne a külföldi ítélet például a következő, német–magyar vonatkozású jogeset kapcsán is. A BH 2017. 257. szám alatt publikált eseti döntés szerint:

„I. A szabálysértési értékre, dolog elleni erőszakkal megvalósítani kívánt lopási cselekmény akkor, ha az elkövető nem fejtett ki dolog elleni erőszakot és az elvételt nem kezdte meg, nem valósítja meg a lopásvétségének kísérletét; miután a cselekmény előkészületi szakban maradt, és a lopás előkészülete nem büntetendő, az nem bűncselekmény.

II. A jogsegély iránti megkeresés akkor teljesíthető vagy terjeszthető elő, ha a cselekmény mind a magyar jog, mind a külföldi állam joga szerint büntetendő; a külföldi bíróság jogerős ítélete a magyar bíróság ítéletével azonos érvényű, ha az elkövetővel szemben külföldön folyamatban volt eljárás, valamint a kiszabott büntetés, illetve alkalmazott intézkedés nem ellentétes a magyar jogrenddel. Nem ismerhető el a külföldi ítélet érvénye, ha a külföldi ítélet tényállása szerint a lopási cselekmény előkészületi szakban maradt, így a magyar jog szerint nem büntetendő.”

Az eset lényege abban állt, hogy a német szabályozás szerint már a lopás bűncselekményének kísérletét megvalósító cselekmény a magyar büntetőjog szerint még csupán büntetlen előkészületként volt minősíthető, ezért – a kettős inkrimináció kritériuma hiányában – a magyar bíróság megtagadta a jogsegély teljesítését. Ezen ügy alapján nyilvánvaló ugyanakkor, hogy az EU bármely tagállamának joga szerint bűncselekményt elkövető személy felelősségre vonhatósága nem tehető a jövőben attól függővé, hogy az a másik, érintett állam joga szerint büntetendő-e, vagy sem.

Büntetőjogi és más jogterületekről származó felelősség, valamint a *ne bis in idem*

Mint arra fentebb már utaltam, a *ne bis in idem* elvének legjelentősebb recens kérdését az a problémakör képezi, hogy van-e arra lehetőség, hogy az elkövető egyazon cselekményét más jogterület – így a büntetőjog mellett különösen közigazgatási, munkajogi, polgári jogi stb. – szankciórendszerre kapcsán is vizsgáljuk, és szankcióit, a büntetőjogi jogkövetkezmény mellett (előtt vagy után) ugyancsak alkalmazzunk.

Előfordulhat például, hogy ugyanazon cselekmény, amely a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) rendelkezései alapján bűncselekményként értékelendő, például polgári jogi szempontból is relevanciával bír. Erre példaként szolgálhatnak a károkozással járó bűncselekmények (például csalás, rongálás), amelyek alapjai lehetnek a szerződésen kívüli károkozásért való polgári jogi felelősség megállapításának, és ennek nyomán – akár adhéziós eljárás keretében, akár rendes

polgári jogi úton – a kártérítés megítélésének. Meg kell jegyezni ugyanakkor, hogy ez esetben egyértelműen csak a büntetőjogi szankció tekinthető punitív jellegűnek, a kártérítés még a kamatok, illetékek stb. mellett is kizárólag reparációs következménynek tekinthető. Ezért az említett témánk szempontjából talán még jobb példák lehetnek az emberi méltóságot vagy a becsületet sértő bűncselekmények, mint amilyen a rágalmazás és a becsületsértés. Ezek miatt ugyanis amellet, hogy büntetőjogi joghátránnyal sújthatóak, egyben személyiségi jogot sértő cselekményeknek is tekinthetők, ezért miattuk a polgári bíróság a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:52. §-a alapján sérelemdíj megfizetésére kötelezheti az alperest, aki ilyenkor a párhuzamosan megindult (megindítható) büntetőeljárás terheltje is egyben.

Rátérve a közigazgatási területekre, onnan a már említett állatvédelmen kívül is számos példa hozható a büntetőjogi és a közigazgatási szankció egyazon cselekmény miatti kiszabhatóságára. Így például a versenyhivatali eljárás, vagy a Magyar Nemzeti Bank piacfelügyeleti eljárása mellett említésre érdemesek a következő esetkörök. Egy friss tanulmányban olvasható példa szerint „[a] felperes egy piacon cigarettát vásárolt és az ellenőrzését követő meghallgatáskor számot adott arról, hogy ezt a tevékenységet rendszeresen folytatta, továbbértékesítési céllal”. Ilyenkor az említett személlyel szemben – amellet, hogy a Btk. 379. §-a szerinti orgazdaság bűncselekménye miatt büntetőeljárást indítottak vele szemben – a fiatalkorúak dohányzásának visszaszorításáról és a dohánytermékek kiskereskedelméről szóló 2012. évi CXXXIV. törvény 22. § (3) bekezdése alapján 5 milliótól 500 millió forintig terjedő bírsággal is sújthatta a vámhatóság, továbbá a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 2003. évi CXXVII. törvény 114. § (1) bekezdése alapján jövedéki bírságot is kellett fizetnie. (Bana, 2017)¹³

Ugyancsak kiemelhető, hogy az „orvhalászat miatt meginduló büntetőeljárás például megelőzheti a halászati hatóság halvédelmi bírságról szóló rendelkezése, de nincs kizárva az elkobzás foganatosítása sem a közigazgatási eljárásban. Hasonló ket-tős szankciót jelenthet a vadászati hatóság eljárása a vadvédelemről vadgazdálkodásról és vadászatról szóló törvény alapján. Az adóigazgatási eljárásban esetenként több tíz vagy százmilliós értékben szab ki bírságot az eljáró Nemzeti Adó- és Vámhivatal, amely eljárásban az adóbírság mértéke az adóhiány 200%-a is lehet”. (Elek, 2016)

Más szerzők által külön nem említett, ugyanakkor egyértelműen ebbe a körbe sorolható példa még a hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény 86. § (1) bekezdése alapján kiszabandó bírság. Az említett, többször módosított törvényhely jelenleg hatályos szövege értelmében:

„Az a természetes vagy jogi személy, egyéni vállalkozó, továbbá jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki (amely)

- a) a hulladékgazdálkodással kapcsolatos jogszabály, közvetlenül alkalmazandó uniós jogi aktus vagy hatósági határozat előírásait megsérti,

¹³ A szerző által említett régi Jöt. időközben, 2017. július 1. napjától már hatályát veszítette. Az akkor hatályba lépett, a jövedéki adóról szóló 2016. évi LXVIII. törvény (új Jöt.) 100. § (1) bekezdése a korábbi szabályozáshoz hasonlóan előírja a kötelező jövedéki bírságot a törvényi követelmények megszegése esetére. A szerző példája kapcsán pedig kiemelhető, hogy abban feltehetően jövedéki ellenőrzés elől elvont („csempész”) cigarettáról lehetett szó.

- b) hatósági engedélyhez, hozzájáruláshoz, nyilvántartásba vételhez vagy bejelentéshez kötött hulladékgazdálkodási tevékenységet engedély, hozzájárulás, nyilvántartásba vétel vagy bejelentés nélkül, továbbá attól eltérően végez, vagy
- c) a melléktermék előállításáról vagy képződéséről a környezetvédelmi hatóságot nem vagy nem megfelelően tájékoztatja, hulladékot terméként vagy melléktermékként használ fel, forgalmaz vagy tárol,

azt a környezetvédelmi hatóság a hulladékgazdálkodási bírság mértékéről, valamint kiszabásának és megállapításának módjáról szóló kormányrendelet szerint hulladékgazdálkodási bírság megfizetésére kötelezi.”

A hulladékgazdálkodás bírság kiszabása tehát – a hulladékgazdálkodási bírság mértékéről, valamint kiszabásának és megállapításának módjáról szóló 271/2001. (XII. 21.) Korm. rendeletben részletezettek szerint – ugyancsak kötelező. Ezen pedig az a körülmény sem változtat a jelenlegi jogszabályi környezetben, ha például a Btk. szerinti hulladék engedély nélküli elhelyezése folytán a bírságolás alá eső cselekmény miatt a hulladékot elhelyező személyt egyúttal a Btk. 248. §-a alapján a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése miatt büntetőjogi szankcióval is sújtják.

Végül kiemelhető a vállalati *compliance* körébe eső *internal investigation* esete. Utóbbi azt jelenti, hogy ha a – magán- vagy állami – vállalat (illetve akár közszférás munkahelyen) belül feltárt jogsértés egyben bűncselekményt is megvalósít, a vállalatot a panaszokról és a közérdekű bejelentésekről szóló 2013. évi CLXV. törvény 16. § (3) bekezdése alapján feljelentési kötelezettség terheli. (Ambrus, 2019) Kérdésként jelentkezhet tehát, hogy a cég által már alkalmazott szankció – például levonás a fizetésből, felmondás, illetve a közszférában hivatalvesztés – generálja-e a *ne bis in idem*et, tehát ezt a későbbiekben lefolytatandó büntetőeljárásban figyelembe kell-e venni, és ha igen, milyen feltételek mellett.

Összegzés

Tanulmányom eredményeit az alábbiak szerint látom összefoglalhatónak:

1. A kétszeres értékelés tilalma olyan, alkotmányos és nemzetközi, valamint uniós jogi alapokon álló princípium, amelynek a hazai büntető- és más eljárásokban is a lehető leghatározottabb felfogásának indokolt érvényt szerezni. Figyelni kell ugyanakkor az „érem másik oldalára” is: a kétszeres értékelés tiltásából következik ugyanis az egyszeres értékelés kötelezettsége, tehát hogy egyetlen jogsértés se maradjon elbírálás nélkül. Ne legyen tehát elkerülhető például a felelősségre vonás azon az alapon, hogy – az alapelve történeti hivatkozással – végül egyik állam hatóságai se kívánjanak az adott ügyben eljárni.
2. Érdemes lenne megteremteni a kettős inkrimináció flexibilisebb értelmezési kereteit. Bűnüldözési, és ekként jogállami deficitet teremthet ugyanis az a helyzet, hogy valamely tagállam, belső büntetőjog-dogmatikai talajon kénytelen megtagadni a jogsegélyt egy másik részes tagállamtól.
3. Közigazgatási, munkajogi, illetve akár polgári jogi ügyek viszonylatában is mindenképpen meg kellene teremteni a korábban kiszabott és részben vagy egészben

már végrehajtott szankciónak a büntetőjogi jogkövetkezménybe történő beszámításának kereteit. Ugyanez vállalati vagy közszférás belső nyomozás viszonylatában is felvethető lehet.

4. Rögzíteni szükséges végül a más tagállamban kiszabott, még nem végrehajtott szankció mikénti hazai végrehajtásának szabályait.

Felhasznált irodalom

- AMBRUS István (2016): Az alaki és az anyagi bűnhalmazat megkülönböztetésének konzekvenciái. *JURA*, 22. évf. 2. sz. 193–201.
- AMBRUS István (2017): Az Alkotmánybíróság határozata az állatkínzás bűncselekménye és az állatvédelmi bírsággal sújtandó cselekmény összefüggéseiről. A kétszeres értékelés tilalmának érvényesülése a büntetőjog és a közigazgatási jog kontextusában. *Jogesetek Magyarázata*, 8. évf. 4. sz. 5–17.
- AMBRUS István (2019): A panaszok és a közérdekű bejelentések hazai szabályozásának történeti fejlődése. *Közjogi Szemle*, 12. évf. 1. sz. 25–36.
- BANA Imre (2017): A „ne bis in idem” elv érvényesülése közigazgatási szankció és büntetőeljárás egyidejű alkalmazása során. *Új Magyar Közigazgatás*, 10. évf. 2. sz. 35–41.
- ELEK Balázs (2016): A közigazgatási eljárás – büntetőeljárás viszonya a ne bis in idem elvének tükrében. *JURA*, 22. évf. 2. sz. 229–239.
- GELLÉR Balázs – AMBRUS István (2019): *A magyar büntetőjog általános tanai I.* Budapest, ELTE Eötvös Kiadó.
- GELLÉR Balázs (2009): *Nemzetközi büntetőjog Magyarországon, adalékok egy vitához (egy-egy jellemzők leírása és diagnózis kísérlet).* Budapest, Tullius.
- GELLÉR Balázs (2018): A joghatóságok és jogágak ütközése a ne bis in idem elv európai interpretációjának fényében (befejezetlen találgatások a bizonytalanságról). In: MENYHÁRD Attila – VARGA István szerk.: *350 éves az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara*. 2. kötet. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 1353–1379.
- KARSAI Krisztina (2016): A ne bis in idem alkotmányba iktatása. In: BADÓ Attila – BALOGH Elemér szerk.: *Számadás az Alaptörvényről – tanulmányok a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar oktatóinak tollából.* Budapest, Magyar Közlöny. 433–452.
- ROXIN, Claus (2003): *Strafrecht Allgemeiner Teil. Band II. Besondere Erscheinungsformen der Strafrecht.* München, C. H. Beck.
- TÓTH Géza (2017): A tettazonosság és azonos tett a magyar judikatúrában. *Magyar Jog*, 64. évf. 3. sz. 157–170.
- TÓTH Mihály (2001): A „tettazonosság” újabb dilemmái – meghaladott dogma vagy értékes tradíció? In: FENYVESI Csaba – HERKE Csongor szerk.: *Minúciák. Tanulmányok Tremmel Flórián professzor 60. születésnapjának tiszteletére.* Pécs, PTE-ÁJK. 22–41.

Jogforrások

1996. évi XXXVIII. törvény a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről
1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről
2003. évi CXXVII. törvény a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
2012. évi CLXXX. törvény az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről
2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról
2012. évi CXXXIV. törvény a fiatalkorúak dohányzásának visszaszorításáról és a dohánytermékek kiskereskedelméről
2013. évi CLXV. törvény a panaszokról és a közérdekű bejelentésekről
2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
2016. évi LXVIII. törvény a jövedéki adóról
2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
2017. évi XXXIX. törvény az európai uniós és a nemzetközi bűnügyi együttműködést szabályozó törvények, és ehhez kapcsolódóan más törvények jogharmonizációs célú módosításáról
271/2001. (XII. 21.) Korm. rendelet a hulladékgazdálkodási bírság mértékéről, valamint kiszabásának és megállapításának módjáról
Az Európai Tanács 2008. július 24-i 2008/675/IB kerethatározata
Az Európai Unió működéséről szóló Szerződés
Emberi Jogok Európai Egyezménye
Európai Unió Alapjogi Chartája
Magyarország Alaptörvénye
Schengeni Végrehajtási Egyezmény

